

بررسی انگیزه تحصیل دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه جامع علمی - کاربردی کرمان

آرمان بخشی جهرمی و کاوه شهیدی زندی^۱

چکیده

طی سالهای اخیر مراکز جدیدی از جمله دانشگاه جامع علمی - کاربردی با هدف کاربردی کردن دانش و پرورش فارغ التحصیلانی که به صورت تخصصی بتوانند پا به عرض کار و میدان عملی بگذارند، شکل گرفته است. از طرفی دانشجویان نیز با انگیزه‌های مختلفی در این دانشگاه به تحصیل می‌پردازند. انگیزه، نیرویی قدرتمند برای هدایت رفتار بشری است و تنوع انگیزه‌ها در انسان منجر به تنوع نیاز در او شده و وی را وادار به تلاش برای رفع این نیازها کرده است. انگیزه‌ها علاوه بر این که تاثیر مستقیم بر عملکرد و کارایی فارغ التحصیلان دارد، می‌تواند موفقیت آنها و همچنین تا حدودی تاثیرگذاری بر تولید را پیش‌بینی کرده و معیاری برای سیاست‌گذاری در بخش آموزش کشاورزی باشد. در این تحقیق پیمایشی که از پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است انگیزه‌های تحصیلی دانشجویان رده کاردانی رشته‌های کشاورزی در حال تحصیل در دانشگاه علمی - کاربردی کرمان مورد بررسی قرار گرفته است. روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری مورد سنجش قرار گرفت و پایایی آن با روش کرونباخ آلفا بین ۰/۶۸ تا ۰/۷۹ محاسبه گردید. با توجه به محدود بودن جامعه آماری، به جای نمونه‌گیری، سرشماری انجام شد و نهایتاً داده‌های ۱۸۵ پرسشنامه قابل قبول، با استفاده از نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل گردید. نتایج نشان می‌دهد که عواملی مانند جذابیت رشته کشاورزی، علاقمندی دانشجویان به این رشته، خدمت به جامعه، نگرستن به رشته کشاورزی به عنوان علم و... از جمله فاکتورهای انگیزشی دانشجویان می‌باشد. ضمن اینکه دانشجویان شاغل و غیر شاغل در شش زمینه انگیزشی تفاوت معنی‌دار با هم دارند. تبلیغات و اطلاع رسانی در راستای معرفی رشته‌های کشاورزی، تغییر در شیوه پذیرش دانشجو و انجام پژوهش در خصوص سنجش کارایی فارغ التحصیلان از پیشنهادات این مقاله می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: انگیزه، دانشجویان کشاورزی، دانشگاه جامع علمی - کاربردی، کرمان.

۱- به ترتیب عضو هیئت علمی بخش تحقیقات اقتصادی - اجتماعی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان و عضو هیئت علمی سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی (armanbakhshi@yahoo.com).

مقدمه

کشاورزی به مفهوم عام آن، شغل اصلی اجداد ما بوده و دانش فنی آن سینه به سینه (به شکل آموزش غیر رسمی) به نسل‌های بعدی منتقل شده است، اما آموزش کشاورزی به مفهوم رسمی آن، عمر چندانی ندارد و سابقه آن تقریباً به اوایل قرن حاضر بر می‌گردد. در این مدت مراکز آموزشی و دانشگاه‌های متعددی از جمله دانشگاه دولتی، آزاد، شبانه، غیرانتفاعی، علمی- کاربردی و ... این مسئولیت خطیر را به عهده گرفته و فرهیختگانی را به جامعه تقدیم نموده‌اند. در حال حاضر تنها حدود ۱٪ شاغلین در بخش کشاورزی دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. با توجه به اینکه حدود ۳/۵ تا ۴/۲ میلیون نفر شاغل در بخش کشاورزی می‌باشند، ارتقاء دانش فنی آنها، سرمایه‌گذاری ارزشمندی برای تحقق توسعه و افزایش بهره‌وری و استفاده بهینه از منابع ارزشمند تولید می‌باشد. نظام آموزش عالی با مد نظر قرار دادن اهدافی در جهت نیل به توسعه جامع کشور و با توجه به پارامترهای متعدد در جهت سیاست‌گذاری در امور مختلف از جمله پذیرش دانشجو گام بر می‌دارد و در این راستا با تأسیس و راه‌اندازی مراکز متعدد با شرح وظائف و اهداف گاه‌آ محتمل سعی بر جذب هر چه بیشتر دانشجو دارد. نحوه و شرایط گزینش دانشجو طی سال‌های اخیر تغییرات زیادی کرده است و مراکز جدیدی از جمله مراکز علمی- کاربردی با هدف کاربردی کردن دانش و پرورش فارغ‌التحصیلانی که به صورت تخصصی بتوانند پا به عرصه کار و میدان عملی کشاورزی بگذارند شکل گرفته است. جهت نیل بر اهداف فوق، دانشگاه علمی کاربردی با مبنای ارائه ۵۰٪ کار عملی و ۵۰٪ مباحث نظری، استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی و با اجرای نیاز بخش آموزشی جهت تعیین دوره‌های کشاورزی اقدام به برنامه‌ریزی و پذیرش دانشجو کرده است (کریمی نژاد، ۱۳۸۴). لذا وزارت جهاد کشاورزی در کنار تمامی فعالیت‌های اساسی خود و برای تأمین نیروی انسانی مورد نیاز بخش کشاورزی، بر آموزش نگاه خاص داشته و از سال ۱۳۷۵ موسسات علمی- کاربردی بعنوان پیش‌تازان تأسیس نظام علمی - کاربردی با پذیرش دانشجو در زمینه‌های

کشاورزی همکاری نزدیک و تنگاتنگی با دانشگاه‌های جامع علمی کاربردی داشته و همواره با بهره‌گیری از امکانات وسیع آموزشی در مراکز آموزش جهاد کشاورزی در تمامی استان‌ها از فعالترین نهادهای مرتبط به شمار می‌روند. در این دانشگاه هر یک از رشته‌های کشاورزی کنونی به چند رشته کاربردی تقسیم شده‌است، مثلاً رشته باغبانی به رشته‌های تولید و فرآوری پسته، تولید خرما، گیاهان دارویی، محصولات گلخانه‌ای و... تفکیک شده است به نحوی که هم اکنون در بیش از ۴۰ رشته کشاورزی پذیرش دانشجو انجام می‌گیرد.

پذیرش و گزینش دانشجوی کشاورزی ذی صلاح همواره از دغدغه‌های دانشگاه می‌باشد زیرا تعدادی از دانشجویان کشاورزی با شناخت و تعدادی بدون شناخت از ماهیت و اهداف رشته‌های کشاورزی پا به عرصه گذاشته‌اند و تحت تاثیر فاکتورهای متعدد انگیزشی قرار گرفته‌اند. این انگیزه‌ها علاوه بر این که تاثیر مستقیم بر عملکرد و کارایی فارغ‌التحصیلان دارد، می‌تواند موفقیت آنها و همچنین تا حدودی تاثیرگذاری بر تولید را پیش‌بینی کرده و معیاری برای سیاست‌گذاری در بخش آموزش کشاورزی باشد. گرچه موفقیت در سازندگی و مولد و خلاق بودن فرد منحصرأ بستگی به انگیزش ندارد بلکه توان فرد نیز نقش موثری در این راستا داشته و در این خصوص صاحب‌نظران عملکرد را با فرمول (انگیزه × توانائی = عملکرد) نشان داده‌اند (زمانی، ۱۳۷۰)، اما با توجه به اهمیت مبحث انگیزه و قابل تغییر بودن و تأثیری که بسیاری از عوامل درونی و بیرونی بر انگیزه فرد دارد، در این پژوهش انگیزه مورد بحث قرار گرفته‌است. لذا در این مقاله سعی شده است که انگیزه‌های تحصیل در رشته‌های کشاورزی مورد بررسی قرار گیرد.

انگیزه نیروئی قدرتمند برای هدایت رفتار بشری است و تنوع انگیزه‌ها در انسان منجر به تنوع نیاز در او شده و وی را وادار به تلاش برای رفع این نیازها کرده است و این امر به حدی در حیات و سعادت انسان دخیل است که انسان را موجودی با مجموعه‌ای از نیازها تعریف کرده‌اند. انگیزه، کلیه جنبه‌های رفتاری فرد را تحت تأثیر قرار داده و بر نحوه ادراکات، تصورات، یادگیری و استعداد‌های انسان اثر

مطالعات فراوان و متنوعی که پیرامون رابطه انگیزش با عملکرد تحصیلی شده است همگی موید آن است که رابطه مثبت بین دو پدیده فوق وجود دارد. یعنی هر چه فرد از انگیزه بیشتری برخوردار باشد موفقیت تحصیلی بالاتری را بدست خواهد آورد. عواملی مانند علاقه، موقعیت‌های اجتماعی - اقتصادی و سابقه تحصیل رشته‌های کشاورزی در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی حایز اهمیت می‌باشند.

حجازی و سعدی (۱۳۷۵) بیان می‌دارند که پذیرش دانشجو در رشته‌های کشاورزی از اهمیت خاصی برخوردار است و در بسیاری از نقاط جهان با احداث دانشکده‌ها و مراکز آموزش کشاورزی در مناطق روستائی و قطب‌های کشاورزی، شرایط به گونه‌ای است که افراد علاقمند وارد دانشکده کشاورزی می‌شوند و در کشوری مانند آمریکا دانشجویان و دانش‌آموزان کشاورزی با عضویت در سازمان‌های کشاورزی مانند FFA و باشگاه 4-H عملاً با کشاورزی آشنا می‌شوند و لذا با شناخت کافی اقدام به انتخاب رشته کشاورزی می‌کنند. در ایران دانشکده‌ها عمدتاً در مناطق شهری بوده ضمن اینکه با توجه به پذیرش از طریق کنکور، علاقه و گرایش دانشجویان مدنظر قرار نمی‌گیرد. محققین فوق در پژوهشی، علل عدم گرایش دانشجویان به رشته کشاورزی را بررسی و مهمترین علت آن را مشکلات مادی و درآمد این رشته‌ها می‌دانند.

بر اساس این تحقیق، دانشجویان عمدتاً بدون برنامه‌ریزی و مطالعه دقیق اقدام به انتخاب رشته‌های کشاورزی نموده به همین دلیل بعد از مدتی از تحصیل خود در این رشته سرخورده شده و آن را مطابق میل خود نمی‌دانند. ضمن اینکه دختران نسبت به پسران و دانشجویان روستائی نسبت به شهری علاقه بیشتری به کار در مناطق روستائی نشان داده‌اند و دانشجویان رشته‌های ترویج و دامپروری نسبت به سایرین بطور معنی‌داری علاقه بیشتری به کار در مناطق روستائی داشته‌اند.

بخشی و زمانی (۱۳۷۶) به مقایسه انگیزه‌های تحصیل دختران و پسران در رشته کشاورزی پرداخته و بر اساس نتایج تحقیقات خود اعلام می‌دارند که میزان شناخت

می‌گذارد. شناخت انگیزه از یکطرف موجب تقلیل مشکلات روانی و از طرف دیگر مقدمه‌ای برای رشد، شکوفائی و تعالی انسان است. نیاز انگیزشی که اصطلاحاً به آن کمبود نیز اطلاق می‌شود حالت و فاصله‌ای است که فرد بین وضعیت کنونی و وضعیت مطلوب که تعادل خود را در آن می‌بیند حس می‌کند. انگیزه‌ها با توجه به ماهیت آنها در سه مرحله قابل بررسی هستند: مرحله ایجاد انگیزه، مرحله هدایت انگیزه و مرحله حفظ و استمرار انگیزه (زمانی، ۱۳۷۰).

بدیهی است دانشجویانی که با هدف و انگیزه مشخص‌تری به تحصیل می‌پردازند، از عملکرد و پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند. با توجه به دیدگاه‌های مختلف، مطالعات متعددی در خصوص بررسی انگیزه‌ها و عوامل موثر بر آنها و همچنین تبعات ناشی از انگیزش‌های مختلف در طیف مختلف دانشجویان رشته‌های کشاورزی بررسی شده که ذیلاً مورد بررسی قرار می‌گیرند. علاقمندی به رشته تحصیلی و هدفداری دانشجو، ارتباط نزدیکی با وضعیت اشتغال پس از فراغت از تحصیل دارد. طی دو تحقیق، زمانی (۱۳۷۸)، و زمانی و آزادی (۱۳۸۱) انگیزه ورود به دانشگاه در دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه قرار داده‌اند. مقایسه نتایج آن دو تحقیق نشان می‌دهد که ضمن ضعیف‌تر شدن دلائلی چون کسب علم برای خدمت به جامعه، دلائلی دیگر مانند: فشار اجتماعی و خانوادگی، کسب پرستیژ اجتماعی، بهره‌گیری از مزایای مادی مدرک، و گریز از بیکاری، روز به روز پررنگ‌تر و موثرتر مطرح می‌شوند.

زمانی و آزادی (۱۳۸۱) ضمن بیان این نکته که هدفمندی در دانشجویان کشاورزی علاوه بر ایجاد نگرش مثبت، باعث موفقیت آنها در اشتغال نیز می‌گردد، اظهار می‌کنند که کافمن در تحقیق خود دریافته است که دانشجویان باید قبل از شروع به تحصیل در رشته دامپروری و کشاورزی، آمادگی لازم را پیدا نمایند. این آمادگی به عوامل متعددی بستگی دارد که مهمترین آنها انگیزه تحصیل می‌باشد. زمانی و ساعی (۱۳۸۱) نیز بیان می‌دارند که یکی از مهمترین مشکلات آموزشی دانشجویان مشکلات انگیزشی آنان می‌باشد.

تحصیل می‌باشد ضمن اینکه می‌توانند بر سایر متقاضیان جهت انتخاب رشته کشاورزی تأثیر بگذارند. اما ظرفیت‌ها و جنیدی شریعت‌زاده (۱۳۸۰) بیان می‌دارند که در حال حاضر دانشکده‌های کشاورزی با دانشجویانی مواجه هستند که شناخت کافی از رشته‌های انتخابی، آینده شغلی و همچنین بخش کشاورزی را نداشته و بدون آشنائی اقدام به انتخاب رشته کشاورزی می‌نمایند که نتیجه آن منجر به این می‌شود که بعد از فراغت از تحصیل در عمل قادر به حل مشکلات کشاورزان نبوده و کسب تجربه از سایر کارشناسان و روستائیان با تجربه و آشنائی اولیه مفاهیم کشاورزی موجب اتلاف سرمایه، وقت و نیروی انسانی و فکری آنها می‌شود.

نتایج پژوهش حجازی و همکاران (۱۳۸۲) حاکی از آن است که اولویت انتخاب رشته کشاورزی توسط داوطلبان نقش مهمی در موفقیت تحصیلی ندارد اما می‌تواند یکی از معیارهای مطلوب در گزینش این دانشجویان به حساب آید و حدود ۷۱٪ صرفاً بمنظور ورود به دانشگاه و بدون علاقه به تحصیل این رشته را انتخاب کرده‌اند. در این تحقیق زمینه قبلی دانشجویان مورد بررسی قرار گرفته و مشخص شده است که ۹۰٪ دانشجویان دانشکده کشاورزی تهران در طی سالهای ۶۵-۷۵ متولد و ساکن مناطق شهری می‌باشند که مسلماً بر ویژگی‌های آنان و نگرش آنها به رشته کشاورزی اثر گذاشته و میزان عدم شناخت آنها را از رشته کشاورزی افزایش داده است. این امر وقتی شدت می‌یابد که مشخص شود که ۷۷٪ پدران دانشجویان شغل غیر کشاورزی و تنها ۲/۳٪ از دانشجویان دارای دیپلم کشاورزی باشند.

لازم به ذکر است که نتایج این تحقیق نشان داده است که پسران نگرش مثبت‌تری نسبت به رشته کشاورزی دارند. از جمله عواملی که بر انگیزش و نگرش منفی دانشجویان دخیل می‌باشد سیاست‌های دولت می‌باشد بنحوی که با توجه به اینکه ۶۲٪ از کل دانشجویان معتقد بودند که با تحصیل در رشته کشاورزی در بهبود وضعیت مردم روستائی و کشاورزی کشور موثرند، حدود ۵۸٪ از دانشجویان اظهار داشته‌اند، که دولت در برنامه توسعه اهمیت زیادی به کشاورزی مبذول نداشته است که نتیجتاً

دانشجویان هم از رشته‌های دانشگاهی و هم از رشته‌های کشاورزی پائین و تفاوت معنی‌داری از این نظر بین دختران و پسران وجود ندارد و در مجموع ۴/۴۲٪ از دانشجویان تمایل به تغییر رشته به رشته‌های دیگر کشاورزی را داشته‌اند و ۴/۸۴٪ نیز تمایل به تغییر رشته به رشته‌های غیرکشاورزی داشته‌اند که از این نظر نیز تفاوت معنی‌داری بین دختران و پسران وجود ندارد. نتایج نشان می‌دهد در هنگام انتخاب رشته، ۷/۳۴٪ از دانشجویان با هیچ کس مشورت نکرده‌اند و دبیران و اولیاء مدرسه در رتبه آخر جهت مشورت قرار داشته‌اند. همچنین تنها ۱/۷٪ از دانشجویان اولویت اول خود را در کنکور رشته کشاورزی انتخاب کرده‌اند. انگیزه ادامه تحصیل، علاقمندی به طبیعت، خدمت به جامعه و علاقه به کشاورزی از مهمترین فاکتورهای انگیزشی برای تحصیل در رشته‌های کشاورزی ذکر شده‌است. همچنین از بین فاکتورهای انگیزشی ذکر شده، تفاوت میانگین تنها در دو متغیر ادامه تحصیل و ازدواج با همسر مناسب‌تر بین دو گروه دختر و پسر معنی‌دار بوده است.

از آنجائی که هزینه‌های آموزش عالی به ویژه در بخش آموزش کشاورزی در دانشگاه بالا است، ضروری است که جوانانی جذب این رشته‌ها شوند که ضمن شناخت لازم، از علاقه کافی نسبت به رشته تحصیلی برخوردار باشند. چرا که در غیر اینصورت بعید به نظر می‌رسد که بتوانند دوره تحصیلات خود را با موفقیت به پایان برسانند و اگر احیاناً موفق هم شوند در حرفه آتی خود کارآیی لازم را نخواهند داشت (حجازی و همکاران، ۱۳۸۲).

گرچه نتایج تحقیق زمانی (۱۳۸۱) نشان می‌دهد که میزان علاقمندی به کشاورزی در طول دوره تحصیل در دانشجویان افزایش خواهد یافت و نیز کسانی که از ابتدا با هدف و مصمم هستند خواهان پیشرفت و ارتقاء وضعیت اجتماعی خود می‌باشند. حجازی و همکاران (۱۳۸۲) نیز بر اساس نتایج تحقیق خود اعلام می‌دارند که میانگین میزان علاقه دانشجویان سال اول کمتر از دانشجویان سال چهارم است. عبارتی، طی دوران تحصیل نگرش آنان در جهت مثبت مختصری تغییر کرده است که نشان دهنده رشد آگاهی و شناخت بیشتر از رشته تحصیلی طی دوران

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان رشته‌های کشاورزی مقطع کاردانی دانشگاه علمی-کاربردی استان کرمان می‌باشد. یادآوری می‌گردد که دانشگاه جامع علمی-کاربردی دارای رشته‌های متعددی می‌باشد و متناسب با هر رشته، با یکی از سازمان‌های ذیربط همکاری متقابل دارد. در خصوص رشته‌های کشاورزی، این دانشگاه با وزارت جهاد کشاورزی همکاری داشته و معمولاً در مراکز آموزش جهاد کشاورزی مستقر می‌باشند. در زمان پژوهش (سال ۱۳۸۴) رشته‌های کشاورزی این دانشگاه در زیر مجموعه سازمان جهاد کشاورزی استان کرمان عبارت بودند از: کاردانی باغی، تولید و فرآوری پسته، آبخیزداری، پرورش گاو و گاو میش و گیاهان دارویی. مجموعاً ۲۳۳ نفر در زمان تکمیل پرسشنامه (خرداد ۱۳۸۴) در ترم‌های اول، دوم، سوم و پنجم مشغول به تحصیل بوده‌اند. با توجه به اینکه تعداد جامعه مورد مطالعه محدود بود، به جای نمونه‌گیری از سرشماری استفاده گردید. به این شکل که محقق با هماهنگی معاونت آموزش و کسب اجازه از اساتید مربوطه، در کلاس‌های درس دانشجویان حضور یافته (در یازده کلاس درس) و پس از ارائه توضیح بسیار مختصر در خصوص پژوهش و اطمینان دادن از محرمانه ماندن اطلاعات و تحلیل جمعی داده‌ها، پرسشنامه در اختیار کلیه دانشجویان قرار گرفت و پس از تکمیل، پرسشنامه‌ها جمع‌آوری شد. در مجموع داده‌های ۱۸۵ پرسشنامه قابل تجزیه و تحلیل بود و مورد آنالیز آماری قرار گرفت. در این تحقیق از پرسشنامه بعنوان ابزار تحقیق استفاده شده که اکثریت سئوالات بصورت بسته و تعداد محدودی از سئوالات بصورت باز طراحی گردیده بودند، جواب سئوالات باز نیز در حد یک یا دو کلمه بود (از جمله، رشته، سال تولد، معدل دیپلم و دانشگاه، تعداد واحد). روایی صوری پرسشنامه توسط چهار نفر از متخصصین تصحیح و تایید گردید. آماره کروناخ آلفا نیز پایایی را بین ۰/۶۸ الی ۰/۷۹ محاسبه نمود. پرسشنامه حاوی دو قسمت بود: سئوالات عمومی (شامل رشته، سال تولد، معدل دیپلم و دانشگاه، تعداد واحد و...) و سئوالات انگیزشی. در مدل زیر که

منجر به ایجاد نگرش منفی در آنها خواهد شد. در این خصوص زمانی (۱۳۸۱) در تحقیقی انگیزه تحصیل ۲۳۴ دانشجوی ورودی سال ۷۶ دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز را مورد بررسی قرار داده و بر اساس نتایج بیان کرده است که تنها حدود ۱۷٪ از اولیاء دانشجویان دارای مشاغل مرتبط با کشاورزی می‌باشند و نتیجه‌گیری می‌نماید که اولین تاثیر شغل والدین بر فرزندان، آشنائی با مفاهیم کشاورزی، داشتن تجربه، پیدا کردن نوعی وابستگی به شغل به دلیل ارتباط قبلی و دومین تاثیر آن فراهم کردن امکانات و شرایط برای ورود به شغل از طرف والدین برای دانشجویان است. در این تحقیق مشخص شده است که میزان علاقه دانشجویان به کشاورزی در زمان انتخاب رشته برای کل دانشجویان ۳/۳۲ از ۵ می‌باشد.

همچنین حجازی در تحقیقات خود (۱۳۷۰ و ۱۳۶۹) عوامل موثر در عدم گرایش به رشته کشاورزی را به چند دسته تقسیم و نتایج آن را به شرح ذیل ذکر می‌نماید:

۱- در رابطه با عوامل فردی ۶۹/۵۷٪ از پاسخگویان عدم علاقه، ۵۶/۵٪ عدم شناخت و ۳۲/۵٪ مشکلات درسی را عوامل بازدارنده ذکر کرده‌اند.

۲- در میان گروه جاذبه‌های شغلی، عوامل اجتماعی با ۶۸/۸٪، عوامل روانی با ۶۵/۵٪ و عوامل جسمانی با ۵۸/۵٪ در عدم گرایش دانشجویان به رشته کشاورزی مهم بوده‌اند.

۳- همچنین عدم امنیت شغلی (۶۵٪)، ویژگی‌های محیط و کار کشاورزی (۵۹٪) و پائین بودن حقوق (۵۷٪) از دیگر عوامل عدم گرایش به رشته کشاورزی ذکر شده‌است.

هدف اصلی این پژوهش بررسی انگیزه‌های دانشجویان رشته کشاورزی دانشگاه جامع علمی-کاربردی کرمان برای تحصیل در رشته کشاورزی است. اهداف اختصاصی این پژوهش نیز عبارتند از: بررسی برخی ویژگی‌های دانشجویان (جنسیت، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال، سهمیه پذیرش)، رتبه‌بندی انگیزه‌های دانشجویان برای تحصیل در رشته کشاورزی و همچنین بررسی انگیزه‌های دانشجویان شاغل و غیر شاغل برای تحصیل در رشته کشاورزی دانشگاه جامع علمی-کاربردی.

توصیفی و استنتاجی (میانگین، فراوانی، درصد و مقایسه میانگین) انجام شد.

نتایج و بحث

همانگونه که در جدول ۱ نشان داده شده، دانشجویان رشته کاردانی باغی، تولید و فرآوری پسته، آبخیزداری، پرورش گاو و گاومیش و گیاهان دارویی در این دانشگاه مشغول به تحصیل می‌باشند که مجموعاً ۲۳۳ نفر (۱۵۳ مرد و ۸۰ زن) بوده و از این تعداد ۱۸۵ پرسشنامه تکمیل شده قابل قبول مربوط به ۱۱۷ نفر مرد و ۶۸ نفر زن مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت که خلاصه نتایج به شرح ذیل می‌باشد:

نتایج نشان می‌دهد که حدود ۵۶٪ پاسخگویان مجرد و ۴۴٪ آنها متأهل می‌باشند. هرچند که بطور متوسط ۵۰٪ دانشجویان از سهمیه شاغلین جهت ورود به دانشگاه علمی- کاربردی استفاده نموده‌اند، اما پراکنش آنها در سال‌های مختلف متفاوت می‌باشد بنحوی که در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ که پذیرش از طریق کنکور سراسری بوده، دانشجویان شاغل (که سهمیه نیز داشته‌اند) تنها ۳۵٪ دانشجویان را تشکیل می‌دادند اما، در سال ۸۳ که پذیرش دانشجو هم از طریق آزمون ورودی و از طریق طرح دوره‌های فراگیر (بدون آزمون) انجام شد، این مقدار به ۶۹٪ بالغ شده است بعبارتی پس از حذف آزمون ورودی (اجرای طرح فراگیر)، سهولت ورود باعث شد که درصد بیشتری از ظرفیت رشته‌های کشاورزی توسط شاغلین وزارت جهاد کشاورزی اشغال شود.

مدلی محقق ساخته می‌باشد، پارامترهای انگیزشی مورد بررسی عبارتند از:

- ۱- عوامل فردی شامل:
  - ۱۰۱- علاقه فرد به رشته کشاورزی
  - ۱۰۲- انگیزه ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر
  - ۱۰۳- علاقه به تحصیل در دانشگاه
  - ۱۰۴- مدرک‌گرایی و کسب پایگاه اجتماعی
  - ۱۰۵- کسب شغل
  - ۱۰۶- آسان بودن رشته
- ۲- عوامل اجتماعی شامل:
  - ۲۰۱- اجبار و فشار جامعه
  - ۲۰۲- خدمت به جامعه و کمک به توسعه کشور
  - ۲۰۳- رقابت و برتری جوئی
  - ۲۰۴- تشویق اطرافیان
  - ۲۰۵- ازدواج با همسر مناسب‌تر
  - ۲۰۶- جذابیت نام رشته
- ۳- عوامل محیطی شامل:
  - ۳۰۱- تبلیغات نسبت به رشته کشاورزی
  - ۳۰۲- علاقمندی به طبیعت
  - ۳۰۳- سودمندی تحصیل در رشته کشاورزی (احساس سودمند بودن کشاورزی)
- ۴- شانسی

پرسشنامه‌ها پس از تکمیل، بازبینی و سپس سازماندهی داده‌ها انجام گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS11.5 و با به کارگیری آماره‌های

جدول ۱- فراوانی دانشجویان و پرسشنامه‌های تکمیل شده قابل تجزیه و تحلیل به تفکیک جنسیت، رشته

جمع	آبخیزداری		گیاهان دارویی		پرورش گاو و گاومیش		تولید و فرآوری پسته		امور باغی		رشته	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن		
مرد	۱۵۳	-	۱۹	۴۲	۳۵	۸	۴۸	۱۱	۲۴	۱۹	۲۷	تعداد دانشجویان
زن	۸۰	-	۱۵	۳۶	۲۹	۷	۳۷	۸	۱۷	۱۷	۱۹	تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده قابل تجزیه و تحلیل

بر این مبنا ردیف‌های ۱ تا ۱۲ بعنوان عوامل انگیزشی قوی، ردیف‌های ۱۳ تا ۲۲ بعنوان عوامل انگیزشی متوسط و ردیف‌های بعدی بعنوان عوامل انگیزشی ضعیف برای تحصیل دانشجویان در این رشته قابل بررسی است. علاوه بر آن متوسط انحراف معیار عوامل انگیزشی قوی (ردیف‌های ۱ الی ۱۲) نیز کمتر از سایر انحراف معیارها می‌باشد که نشان‌دهنده همگنی و اتفاق نظر بیشتر در این خصوص است. انگیزه‌های بدست آمده (جدول ۲) با یافته‌های بخشی جهرمی و زمانی (۱۳۷۶)، زمانی (۱۳۷۸)، زمانی و آزادی (۱۳۸۱) همخوانی نسبتاً نزدیکی دارند.

همانگونه که در قسمت اهداف نیز بیان شد، بررسی انگیزه‌های دانشجویان شاغل و غیر شاغل نیز مد نظر می‌باشد. علی‌رغم اینکه در مطالعه پیش نگاشته‌ها، تحقیقی که به مقایسه انگیزه دانشجویان شاغل و غیرشاغل در رشته کشاورزی پرداخته باشد یافت نشد، اما به دلیل اینکه یکی از اهداف دانشگاه جامع علمی-کاربردی، ارتقاء دانش شاغلین در بخش کشاورزی ذکر شده است، لذا این مقایسه در این تحقیق صورت گرفت. نتایج آزمون مقایسه میانگین برای گروه‌های مستقل نشان می‌دهد که از بین فاکتورهای انگیزشی متعدد، امتیاز انگیزشی برای شش پارامتر انگیزه بین دو گروه دانشجویان شاغل و غیرشاغل معنی‌دار می‌باشد. عبارتی دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر این شش انگیزه، تفاوت معنی‌داری با هم دارند (جدول ۳). لذا با توجه معنی‌دار بودن میانگین‌ها استنباط می‌گردد که:

- تحصیل صرف در دانشگاه (بدون توجه به رشته) برای دانشجویان شاغل مهمتر از دانشجویان غیرشاغل است.
- جذابیت نام رشته برای دانشجویان شاغل دارای اهمیت بیشتری بوده است که می‌تواند ناشی از جو و شرایط شغلی و کاری باشد بعنوان مثال، رشته گیاهان دارویی رشته‌ای است که بین کارمندان جذابیت بیشتری نسبت به بقیه دارد.
- دانشجویان شاغل بیش از دانشجویان غیرشاغل تحت تأثیر خانواده و دوستان خود جهت تحصیل در رشته کشاورزی تشویق شده‌اند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۵۲/۸٪ از پاسخگویان دارای دیپلم تجربی، ۱۲/۴٪ دیپلم ریاضی و فنی، ۱۳/۵٪ دیپلم علوم انسانی و ۲۰/۵٪ دارای سایر دیپلم‌ها (از جمله کشاورزی و ...) می‌باشند. میانگین معدل دیپلم دانشجویان ۱۴/۷ و میانگین معدل دروس دانشگاهی آنها ۱۵/۴ می‌باشد.

بررسی انگیزه‌های تحصیل در رشته کشاورزی بین دانشجویان جامع علمی - کاربردی نکات قابل تأملی را گوشزد می‌نماید (جدول ۲). براساس نتایج، ۲۵/۷٪ از پاسخگویان صرفاً تحصیل در دانشگاه (بدون توجه به رشته) برای آنها مهم بوده‌است و ۳۳/۵٪ دلیل حضور خود را در رشته کشاورزی قبول نشدن در سایر رشته‌ها ذکر نموده‌اند. حدود ۱۴/۷٪ نیز تحصیل دوستان و آشنایان در رشته کشاورزی را عاملی برای حضور خود ذکر نموده‌اند بر اساس نتایج استخراجی، خوشبختانه ۹۳/۳٪ از پاسخگویان علاقمندی خود را به تحصیل در این رشته ابراز داشته‌اند ضمن اینکه ۴۳/۳٪ از پاسخگویان قبولی خود را در رشته کشاورزی شانس تلقی کرده اما بیان داشته‌اند که هم‌اکنون به آن علاقمند هستند. برعکس، گروه دیگری (۱۳/۲٪) از پاسخگویان ضمن تأیید قبولی شانس خود معتقدند که دست سرنوشت آنها را به رشته کشاورزی کشانیده و هم‌اکنون نیز اجباراً و بدون علاقه در آن تحصیل می‌نمایند. همچنین حدود ۷٪ اعلام کرده‌اند که کلاً از رشته کشاورزی متفر می‌باشند.

در مجموع از پارامترهای انگیزشی مندرج در جدول ۲ عوامل جالب بودن رشته کشاورزی و علاقمندی به این رشته بیشترین امتیاز را از نظر انگیزه تحصیل در رشته کشاورزی داشته‌اند. یادآوری می‌گردد که این سئوال با طیف پنج نقطه‌ای لیکرت (بین ۱-۵) سنجیده شده‌اند. بنابراین طیف مذکور دارای میانگین ۳ بوده و می‌توان میزان انگیزه هر عامل را با توجه به معیار زیر تقسیم‌بندی نمود:

امتیاز بین ۳/۶ الی ۵: انگیزه قوی،

امتیاز بین ۲/۶ الی ۳/۵: انگیزه متوسط،

امتیاز بین ۱ الی ۲/۵: انگیزه ضعیف

غیرشاغل بوده و این دو فاکتور به عنوان اهرمی قوی آنها را به تحصیل در رشته کشاورزی هدایت کرده است.

- سودمندی و منفعت این رشته برای دانشجویان شاغل بیشتر بوده است و افزایش حقوق و مزایای شغلی برای دانشجویان شاغل بسیار با اهمیت تر نسبت به دانشجویان

جدول ۲- رتبه بندی انگیزه های تحصیل دانشجویان در رشته کشاورزی دانشگاه جامع علمی - کاربردی

رتبه	فاکتور انگیزشی	میانگین (۱-۵)	sd	درصد پاسخگویان		
				موافق	بی نظر	مخالف
۱	جالب بودن رشته کشاورزی	۴/۴۸	۰/۹	۹۰	۳/۴	۶/۶
۲	علاقمندی به رشته کشاورزی	۴/۶	۰/۸۳	۹۳/۳	۲/۸	۳/۹
۳	کشاورزی یک علم است	۴/۳۵	۱	۸۴/۶	۸/۳	۷/۲
۴	ارتباط زیاد رشته با طبیعت	۴/۳	۱	۸۷	۵۶	۸
۵	خدمت به جامعه	۴/۲۹	۱/۱	۸۱/۲	۱۱/۴	۷/۴
۶	مفید بودن در رشد و توسعه کشور	۴/۲۸	۱	۸۲	۱۰/۲	۷/۹
۷	ادامه تحصیل	۴/۱۸	۱/۱	۷۸	۱۳	۹
۸	وجود کارهای عملی و پرتحرک در این رشته	۴/۱۳	۱	۷۶/۸	۱۶	۷/۲
۹	افزایش فکر، درک و شعور	۴/۱۲	۱/۱	۸۰/۵	۸/۶	۱۰/۹
۱۰	کسب شغل مناسب (ویژه غیر شاغلین)	۴	۱/۱۲	۷۵/۷	۱۵/۷	۸/۷
۱۱	درک و استعداد درس کشاورزی	۳/۹۲	۱/۲	۷۵/۲	۱۲/۷	۱۲/۲
۱۲	سودمندی تحصیل در این رشته	۳/۸۲	۱/۲	۶۶/۵	۱۸/۴	۱۵/۱
۱۳	رضایت از حضور در دانشگاه	۳/۱۸	۱/۵	۴۹/۱	۱۷/۱	۳۳/۷
۱۴	تشویق اعضاء خانواده و دوستان	۳/۱۶	۱/۵	۵۰/۳	۱۶/۴	۳۳/۳
۱۵	افزایش حقوق و مزایا	۳/۱۵	۱/۶	۴۲/۱	۳۰/۱	۲۷/۸
۱۶	مدرک گرایی	۳/۱۳	۱/۵	۵۰	۱۱/۷	۳۸/۴
۱۷	جذابیت نام رشته	۳/۰۲	۱/۵	۴۱/۶	۲۳/۳	۳۵
۱۸	کسب جایگاه اجتماعی	۳	۱/۵	۴۴	۱۸/۹	۳۷/۱
۱۹	تبلیغات زیاد برای رشته کشاورزی	۲/۹۸	۱/۳	۴۰/۴	۲۵/۸	۳۳/۷
۲۰	برتری پیدا کردن نسبت به دوستان و آشنایان	۲/۹۱	۱/۴	۳۷/۳	۲۳/۷	۳۹
۲۱	قبولی شانسی ولی علاقمندی به آن	۲/۸۸	۱/۶	۴۳/۳	۱۱/۱	۴۵/۵
۲۲	انتخاب همسر مناسب تر (ویژه مجردین)	۲/۷۶	۱/۶	۳۴/۹	۲۲/۶	۴۲/۵
۲۳	قبول نشدن در سایر رشته ها	۲/۴۷	۱/۶	۳۳/۵	۹/۷	۵۶/۹
۲۴	برای فرار از بیکاری	۲/۴	۱/۴	۱۶/۴	۱۶/۳	۵۷/۳
۲۵	صرفا تحصیل در دانشگاه	۲/۲۶	۱/۷	۲۵/۷	۱۱/۷	۶۲/۶
۲۶	به خاطر خانواده ام	۲/۱۱	۱/۳	۱۷/۵	۱۵/۲	۶۷/۴
۲۷	آسان بودن رشته	۲/۰۵	۱/۲	۱۳/۷	۲۰	۶۶/۳
۲۸	فشار اجتماع	۱/۹۴	۱/۴	۱۶/۵	۱۱/۶	۷۱/۸
۲۹	قبولی شانسی، تحصیل اجباری و بدون علاقه به آن	۱/۸۰	۱/۳	۱۳/۲	۹/۳	۷۷/۵
۳۰	تمایل به رشته در اثر تحصیل آشنایان در این رشته	۱/۷۶	۱/۲	۱۴/۷	۷/۹	۷۷/۴
۳۱	چشم و هم چشمی	۱/۷	۱/۱	۱۰/۱	۱۱/۸	۷۸/۱
-	فرار از سربازی (ویژه آقایان)*	۰/۷۹	۱/۴۴	۹/۹	۳/۶	۸۶/۶

* دلیل اینکه میانگین کمتر از ۱ دارد این است که تنها این مورد (انگیزه فرار از سربازی) توسط طیف ۶ نقطه ای لیکرت (۵-۰) سنجیده شده است. لذا رتبه ای برای آن در نظر گرفته نشده است.

جدول شماره ۳- عوامل انگیزشی معنی دار شده برای تحصیل دانشجویان در رشته کشاورزی

دانشجویان غیر شاغل			دانشجویان شاغل		
انحراف معیار	میانگین	رتبه	عامل انگیزشی	رتبه	میانگین
۱/۲۳	۳/۵۸	۱	سودمندی تحصیل در این رشته **	۱	۴/۱۸
۱/۲۷	۲/۸۷	۳	افزایش حقوق و مزایای شغلی **	۲	۳/۶
۱/۴۷	۲/۷۵	۴	جذابیت نام رشته **	۳	۳/۴۶
۱/۵	۲/۹۸	۲	تشویق اعضاء خانواده و دوستان *	۴	۳/۴۴
۱/۳	۲/۰۳	۵	صرفا تحصیل در دانشگاه **	۵	۲/۶۱
۰/۲۵	۱/۷۴	-	فرار از سربازی (آقایان) **	-	۰/۶

* P ≤ 0.05

** P ≤ 0.01

صرفا تحصیل در دانشگاه بین دانشجویان شاغل به مراتب بیشتر از دانشجویان غیر شاغل می باشد (متفاوت بودن عوامل انگیزشی دانشجویان شاغل و غیر شاغل در تحصیل در رشته کشاورزی)، لذا پیشنهاد می گردد که جهت لوث نشدن ارزش تحصیل و اجتناب از نظام مدرک گرایی، در شیوه پذیرش دانشجو (بخصوص در روش فراگیر)، تجدید نظر گردد. زیرا که روش فراگیر راهی مطمئن و آسان برای ورود دانشجویان به دانشگاه می باشد و می تواند آنها را بدون هیچگونه تلاش و علاقه ای و صرفا برای کسب مدرک مربوطه به دانشگاه وارد نماید.

۲- حدود ۴۳٪ از پاسخگویان به این نکته اشاره داشته اند که هر چند الان به رشته کشاورزی علاقمند هستند اما بصورت شانسی این رشته را انتخاب کرده اند. بنابراین پیشنهاد می گردد که تبلیغات صحیح و متناسب با جایگاه رشته کشاورزی صورت گیرد و در این راستا آشنا نمودن و معرفی فرصت های شغلی و متناسب با رشته های متنوع کشاورزی توسط رسانه های گروهی و روزنامه های کثیرالانتشار بصورت سازماندهی شده توسط وزارت علوم و سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جز سیاست های اولویت دار قرار گیرد.

۳- به دلایل مندرج در بند ۲، تهیه بروشور و راهنمای رشته های کشاورزی جهت دبیران و مدیران دبیرستان ها و معرفی رشته های کشاورزی و تاکید بر نقش مشاوره ای اولیاء مدارس راهکاری مکمل و مناسب می باشد. هدایت دانشجویان جهت انتخاب رشته بر اساس علاقه و توانمندی

با توجه به اینکه عامل فرار از سربازی توسط طیف ۶ نقطه ای لیکرت سنجیده شده و کد صفر (۰) برای کسانی که مشکل سربازی ندارند در نظر گرفته شده است، نتایج نشان می دهد که فرار از سربازی هر چند عامل انگیزشی ضعیفی برای تحصیل آقایان در رشته کشاورزی بوده است اما از این نظر بین دانشجویان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی داری وجود دارد. بعبارتی، ورود به دانشگاه انگیزه بالاتری برای دانشجویان غیر شاغل نسبت به دانشجویان شاغل جهت فرار از سربازی بوده است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

یافته های این پژوهش نشان داد که دانشجویان جهت تحصیل در رشته کشاورزی تحت تاثیر عوامل انگیزشی متعددی قرار دارند. پاسخگویان علاوه بر عوامل فردی، اجتماعی و محیطی مختلف، شانس را نیز در تحصیل خود موثر دانسته اند. بر اساس یافته های این تحقیق و برای بهبود نظام آموزش عالی کشاورزی پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

۱- با توجه به اینکه متاسفانه حدود یک سوم (۳۳/۵٪) از کل پاسخگویان قبول نشدن در سایر رشته های دانشگاهی را علت تحصیل خود در رشته کشاورزی دانسته و همچنین ۲۵/۷٪ از آنها صرفا تحصیل در دانشگاه برایشان اهمیت داشته است و ۵۰٪ مدرک گرایی را عامل مهمی دانسته اند و همچنین از طرف دیگر انگیزه هایی مانند افزایش حقوق و مزایای شغلی، جذابیت ظاهری نام رشته و

۵- بررسی انگیزه های تحصیل دانشجویان کشاورزی و دلایل زیربنایی آن بصورت پروژه ای ملی و در سطوح مختلف دانشگاهی و با دیسپلین های مختلف مورد کنکاش قرار گرفته و توسط سازمانی مسئول و پیگیر (همانند سازمان نظام مهندسی کشاورزی) نتایج آن جهت اجرا به ارگان های ذیربط منعکس گردد.

فیزیکی و تجربه های قبلی آشنائی با رشته های کشاورزی انگیزه آنان را افزایش می دهد.
۴- پیشنهاد می گردد طرح های تحقیقاتی علاوه بر بررسی انگیزش، در خصوص کارائی و مقایسه آن بین فارغ التحصیلان دختر و پسر، شهری و روستایی، نیز صورت گیرد.

منابع مورد استفاده

- بخشی جهرمی، آ.، و زمانی، غ. (۱۳۷۶). مقایسه انگیزه تحصیل در رشته های کشاورزی بین دانشجویان دختر و پسر، مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی در ایران. دانشگاه علامه طباطبائی: ص ۵۶۵-۵۵۱.
- حجازی، ی. (۱۳۶۸). علل گرایش دانشجویان به رشته کشاورزی، مجله علوم کشاورزی ایران، جلد ۲۰، شماره ۱ و ۲. ص ۴۷-۵۵.
- حجازی، ی. (۱۳۶۹). علل عدم گرایش دانشجویان به رشته کشاورزی به انضمام شمه از آموزش عالی کشاورزی ایران. تهران: سازمان ترویج کشاورزی.
- حجازی، ی. (۱۳۷۰). علل عدم گرایش دانشجویان به رشته کشاورزی. مجموعه مقالات ششمین سمینار علمی ترویج کشاورزی کشاورزی کشور، ص ۳۷۹-۳۹۸.
- حجازی، ی.، ایروانی، ه.، و منصورفر، ک. (۱۳۸۲). بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران و نقش ضوابط گزینش در موفقیت آنها. مجله علوم کشاورزی ایران. مجله ۳۴، ص ۵۶۴-۵۵۹.
- حجازی، ی.، و سعدی، ح. (۱۳۷۵). سنجش گرایش دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران به کار در مناطق روستای. نشریه علمی، تحقیقی انجمن ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱: ص ۴۸-۴۰.
- حسینی، ع. ا. (۱۳۶۷). بررسی ارزشیابی عملکرد برخی از دانشجویان دانشگاه شیراز در دو مقطع قبل و بعد از انقلاب اسلامی. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. دوره چهارم، شماره اول، ص ۳۰-۱.
- حسینی، ع. ا.، و مزیدی، م. (۱۳۷۰ و ۱۳۶۹). بررسی نظرات گروهی از فرهیختگان دوره کارشناسی دانشگاه شیراز در سال ۶۷-۱۳۶۶. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ششم، شماره اول و دوم، ص ۱۲۷-۱۰۹.
- خوی نژاد، غ.، و میرزائی فیض آباد، ا. (۱۳۸۳). بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان دوره های علمی کاربردی جهاد کشاورزی، آموزش های علمی کاربردی ۲۰، ۲۱.
- زمانی، غ. (۱۳۷۰). نظریه های انگیزش و کاربرد آنها در ترویج و آموزش کشاورزی. مجموعه مقالات ششمین سمینار علمی ترویج کشاورزی کشور، ص ۲۴۶-۲۳۱.
- زمانی، غ. (۱۳۷۸). کارائی آموزش عالی متأثر از اهداف و برنامه های تحصیلی دانشجویان. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی شماره ۱۸. ص ۷۵-۹۵.
- زمانی، غ. (۱۳۸۱). معیارهای انتخاب شغل از دیدگاه دانشجویان کشاورزی (مطالعه موردی دانشگاه شیراز). مجله علوم کشاورزی ایران: جلد ۳۳، شماره ۱، ص ۸۶-۸۱.
- زمانی، غ.، و آزادی، ح. (۱۳۸۱). انتخاب آگاهانه و تحصیل در رشته های کشاورزی، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دور هیجدهم. شماره دوم، ص ۱۱۰-۱۰۰.
- زمانی غ.، و ساعی، ر. (۱۳۸۱). پیامدهای نبود شناخت از رشته تحصیلی. مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسائل آزمونهای ورودی دانشگاهها. ص ۱۷۲-۱۹۵.

- شریعت زاده، م. و ملک محمدی، ا. (۱۳۷۲). بررسی علل ترک تحصیل هنرجویان هنرستانهای کشاورزی در وزارت آموزش و پرورش، مجموعه مقالات هفتمین سمینار علمی ترویج کشاورزی کشور، ص ۶۴۱-۶۳۳.
- ظریفیان، ش. و جنیدی شریعت زده، ح. (۱۳۸۰). بررسی و مقایسه نگرش دانشجویان سال اول و چهارم دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران نسبت به رشته تحصیلی. *علوم کشاورزی ایران*، جلد ۳۵، شماره ۴، ص ۷۱۵-۷۰۳.
- عبدالملکیان، م. ر. (۱۳۷۲). بررسی وضعیت فارغ التحصیل مراکز آموزش کشاورزی از نظر اشتغال و ادامه تحصیل. مجموعه مقالات هفتمین سمینار علمی ترویج کشاورزی کشور، ص ۶۴۱-۶۳۳.
- فرخ زاده، م. ح. (۱۳۷۹). مبانی علمی و تلفیقی آموزشهای علمی - کاربردی. *جهاد*، ۲۲۶-۲۲۷، ص ۳۷-۱۹.
- کریمی نژاد، غ. (۱۳۸۱). ارکان و ابعاد آموزشهای علمی کاربردی در موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی، *آموزشهای علمی کاربردی*، ۸ و ۷: ص ۱۳-۱۲.
- کریمی نژاد، غ. (۱۳۸۳). آموزشهای علمی کاربردی - رهیافتی مؤثر در افزایش توان حرفه ای شاغلان در بخش کشاورزی، *آموزشهای علمی کاربردی*، ۱۸.
- کریمی نژاد، غ. (۱۳۸۴). برنامه های موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی جهاد کشاورزی، *پیام جهاد کشاورزی*، ۴۰ ص: ۲۹-۲۴.
- کلانتر نیستانی، م. (بی تا). نقش آموزش مبتنی بر کارای در برنامه های آموزشی حرفه ای و علمی کاربردی، *آموزشهای علمی کاربردی*، ۲۹ ص، ۳۳-۱۷.
- گل افرا، ف. (۱۳۸۲). افزایش اشتغال زای در بخش کشاورزی - سازنده یا مخرب؟ *کشاورز*، ۲۸۰، ص ۴.
- موسوی، س. س. و ایروانی، ه. و حجازی، ی. (۱۳۷۷). تنگناها و معضلات نظام آموزش عالی کشاورزی از دیدگاه اعضاء هیئت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران. *نشریه علمی تحقیق انجمن علمی ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱، ص ۲۷-۲۳.

- Bell, L.C. (1992). Deterrents to female enrollment in secondary agricultural education programs in Nebraska. *Journal of Agricultural education*, 33 (4), 39-47.
- Cano, J. (1990). Male vocational agriculture teachers attitude and perception towards female teachers of agriculture. *Journal of Agricultural education*, 31 (3), 19-23.
- Cepica, M.J., & Quarries, T.A. (1984). Female students perceptions of vocational agriculture programs in Texas. *The journal of the American Association of Teacher Educators in Agriculture*, 25 (1), 20-27.
- Dillinghan, J.M., Ramirez, G., & Amsdem, C. (1993). Perceptions of Texas agriscience and technology teachers regarding influence of gender in nontraditional mechanics programs. *Journal of Agricultural Education*, 34(1), 33-39.
- Peng Samuel, S., & Jaffe, J. (1979). Women who enter male - dominated fields of study in higher education. *American Educational Research Journal*, 16, 285-293.
- Zamani, GH. H., & Amiri, M. (2001). A follow - up study of agricultural college graduates of Shiraz university, I.R. Iran. *Iran Agricultural Research*, 20, 97-106.